

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta (HE 307/2014 vp)

Toteamme Opetushallituksen puolesta lausuntona otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä seuraavan.

Nykyinen laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta on vuodelta 1998, jolloin näyttötutkintotoiminta ja näyttötutkintojen suoritusmäärät olivat huomattavasti nykyistä pienemmät. Tuolloin vuonna 1998 näyttötutkinnon suoritti noin 8 300 henkilöä, kun vuonna 2013 näyttötutkinnon suoritti yli 33 000 henkilöä ja tutkinnon osia noin 27 000 henkilöä. Lähes 20 vuotta vanhassa lainsäädännössä ei ole voitu ottaa huomioon kaikkia niitä piirteitä, mistä näyttötutkintojärjestelmän laadun ja työelämälähtöisyyden varmistamiseksi olisi nykyisin syytä säätää. Opetushallituksen näkemyksen mukaan hallituksen esityksen mukaisilla muutoksilla näyttötutkintojärjestelmää voitaisiin kokonaisuudessaan kehittää vastamaan nykyistäkin paremmin työelämätarpeita.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen mukaisesti määritettäisiin täsmällisesti eri näyttötutkintojärjestelmän toimijat ja näiden tehtävät ja asema. Tutkintotoimikuntien tehtävät säädettäisiin jatkossa yhdessä pykälässä. Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin lisättäväksi säännökset näyttötutkinnon järjestäjistä edellytyksineen sekä näyttötutkintosuoritusten arvioijista. Arvioijia koskevia vaatimuksia sekä arvioinnin päätöksentekoa ja oikaisua koskevat säännökset varmistaisivat näyttötutkintojärjestelmän laatua ja työelämälähtöisyyttä.

Opetushallitus on todennut ja useat eri tahot ovat esittäneet huomioita siitä, että tutkintotoimikuntien toimintatavat eroavat liiaksi toisistaan. Tällä hetkellä näyttötutkintona voi suorittaa 377 tutkintoa. Tutkintotoimikuntien toiminnan alakohtaiset erot ovat joissakin tapauksissa perusteltuja, mutta liian erilaiset toimintatavat ovat ongelmallisia. Hallituksen esityksen mukaiset muutokset edistäisivät toimintatapojen yhtenäistymistä. Muun muassa näyttötutkintosihteeristön perustaminen mahdollistaisi sen, että tutkintotoimikuntien toimintatapoja, näiden käyttämiä lomakkeita ym.

voitaisiin yhtenäistää. Tämä säästäisi resursseja ja varmistaisi osaltaan sitä, että tutkinnon järjestäjät, arvioijat ja tutkintotoimikunnat voisivat keskittyä työelämässä edellytetyn osaamisen kehittämiseen ja varmistamiseen. Toimintatapoja yhtenäistäisi myös se, että hallituksen esityksessä eri toimijoiden tehtävät ja asema ovat selkeästi määritellyt.

Opetushallitus näkee hyvänä asiana, että tutkintotoimikuntien tehtävät on hallituksen esityksessä (7 §) määritelty yhdessä pykälässä. Tutkintotoimikuntien tehtävä näyttötutkintojen järjestämisen laadunvarmistajina on erittäin tärkeä. Keskeinen tapa varmistaa laatua on huolehtia, että tutkintojen järjestäminen toteutuu näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja näyttötutkinnon perusteiden mukaisesti. Tutkintotoimikuntien tekemän laadunvarmistuksen merkitystä tulevaisuudessa korostaa myös ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistuminen. Yhtenä tutkintotoimikuntien tehtävänä olisi näyttötutkintojärjestelmän ja näyttötutkintojen kehittäminen. Tutkintotoimikunnilla on erinomaista asiantuntemusta toimialoiltaan hyödynnettäväksi koko näyttötutkintojärjestelmän ja alansa näyttötutkintojen kehittämisessä. Lisäksi tutkintotoimikuntien tehtävinä säilyisivät näyttötutkintojen järjestämisestä sopiminen ja tutkintotodistusten antaminen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uusi pykälä näyttötutkintosihteeristöä (7c §). Näyttötutkintosihteeristö avustaisi ja tukisi tutkintotoimikuntia, mutta oleellista on, että päätösvalta tehtäviensä mukaisissa asioissa säilyisi tutkintotoimikunnilla. Näyttötutkintosihteeristö yhtenäistäisi käytäntöjä ja hoitaisi ns. rutiinitehtävät, jolloin tutkintotoimikunnat voisivat keskittyä toimialansa kannalta keskeisiin laadunvarmistus- ja kehittämistehtäviin. Näyttötutkintosihteeristö korvaisi tutkintotoimikuntien nykyiset osa-aikaiset 90 tuntipalkkiotoimisina työskentelevät ulkopuoliset sihteerit sekä tutkintotoimikuntien keskuudesta valitut sihteerit.

Näyttötutkintosihteeristön perustaminen Opetushallituksen yhteyteen varmistaisi yhtenäisiä toimintakäytäntöjä, kuten näyttötutkintojen järjestämistä koskevan ohjauksen yhtenäistymistä. Opetushallituksen yhteydessä näyttötutkintosihteeristö toimisi myös läheisessä yhteistyössä näyttötutkintojen perusteiden laatijoiden kanssa. Sihteeristön osaamista voitaisiin myös hyödyntää Opetushallituksen tekemässä näyttötutkintotoiminnan kehittämistyössä. Opetushallitus korostaa, että näyttötutkintosihteeristö olisi tarpeen perustaa jo keväällä 2016, jotta uusi tutkintotoimikuntakausi voisi käynnistyä tehokkaasti 1.8.2016. Jatkossa tärkeätä olisi myös seurata näyttötutkintosihteeristön toimintaa sen tehokkuuden, vaikuttavuuden ja resurssien riittävyyden kannalta.

Näyttötutkintosihteeristön perustaminen on ollut esillä jo aiemminkin. Tutkintotoimikuntien resurssien lisäämistä esitettiin muun muassa vuonna 2009 valmistuneen Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen AKKU-johtoryhmän raportissa. Vuonna 2010

Ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämishankkeen johtoryhmän väliraportissa esitettiin näyttötutkintosihteeristön perustamista.

Hallituksen esityksen mukaisilla muutoksilla parannettaisiin myös näyttötutkinnon suorittajien oikeusturvaa. Tätä edistäisi erityisesti tutkintosuoritusten kaksivaiheinen arvioinnin oikaisumenettely. Uusilla säännöksillä (15c §) korvattaisiin nykyinen vaikeaselkoinen viittaussäännös ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa olevaan oikaisua koskevaan säännökseen. Tutkinnon suorittajan oikeusturvaa parantaisivat myös aiemmin mainittu toimintatapojen yhtenäistyminen sekä näyttötutkintojen järjestämisen laadunvarmistuksen menettelyt.

Opetushallitus pitää kannatettavana, että osaamisen tunnustaminen on ehdotettu lisättäväksi lakiin. Tämä varmistaisi tutkinnon suorittajien aiemmin hankitun osaamisen huomioon ottamisen näyttötutkinnon suorittamisessa, vähentäisi päällekkäistä koulutusta ja osaltaan nopeuttaisi näyttötutkintojen suorittamista. Osaamisen tunnustamismenettely on tavanomaisesta poikkeava tapa saada suoritetuksi tutkinto tai sen osa, joten on perustelua säätää siitä laintasoisesti.

Eräät nykyisin asetuksella (asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 812/1998) säädetyt asiat on ehdotettu siirrettäväksi lain tasolle, lakiin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Opetushallituksen mielestä siirrot ovat perusteltuja. Näitä ovat tutkintotoimikunnan tehtävä kehittää näyttötutkintoja ja näyttötutkintojärjestelmää sekä mahdollisuus nimetä tutkintotoimikuntiin pysyviä asiantuntijoita.

Opetushallitus keräsi syksyllä 2014 palautetta tutkintotoimikuntilta luonnoksesta laiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Vastanneet tutkintotoimikunnat suhtautuivat pääsääntöisesti myönteisesti ehdotuksiin. Esimerkiksi yksi tutkintotoimikunta kommentoi seuraavasti:

”Tutkintotoimikuntien roolin kasvattaminen näyttötutkintojen kehittämisessä on hyvä asia... Silloin alakohtaiset toimikunnat voivat paremmin saada ääntä kuuluviin. Eri toimijoiden aseman täsmentäminen tarkemmin on odotettu uudistus. Asiat eivät jää suorittamatta, kun tiedetään täsmällisemmin toimintatavat ja velvoitteet.”

Opetushallitus kannattaa hallituksen esitystä, sillä sen mukaisilla muutoksilla näyttötutkintojärjestelmän työelämälähtöisyyttä ja laatua voitaisiin entisestään vahvistaa järjestelmän kaikissa vaiheissa.